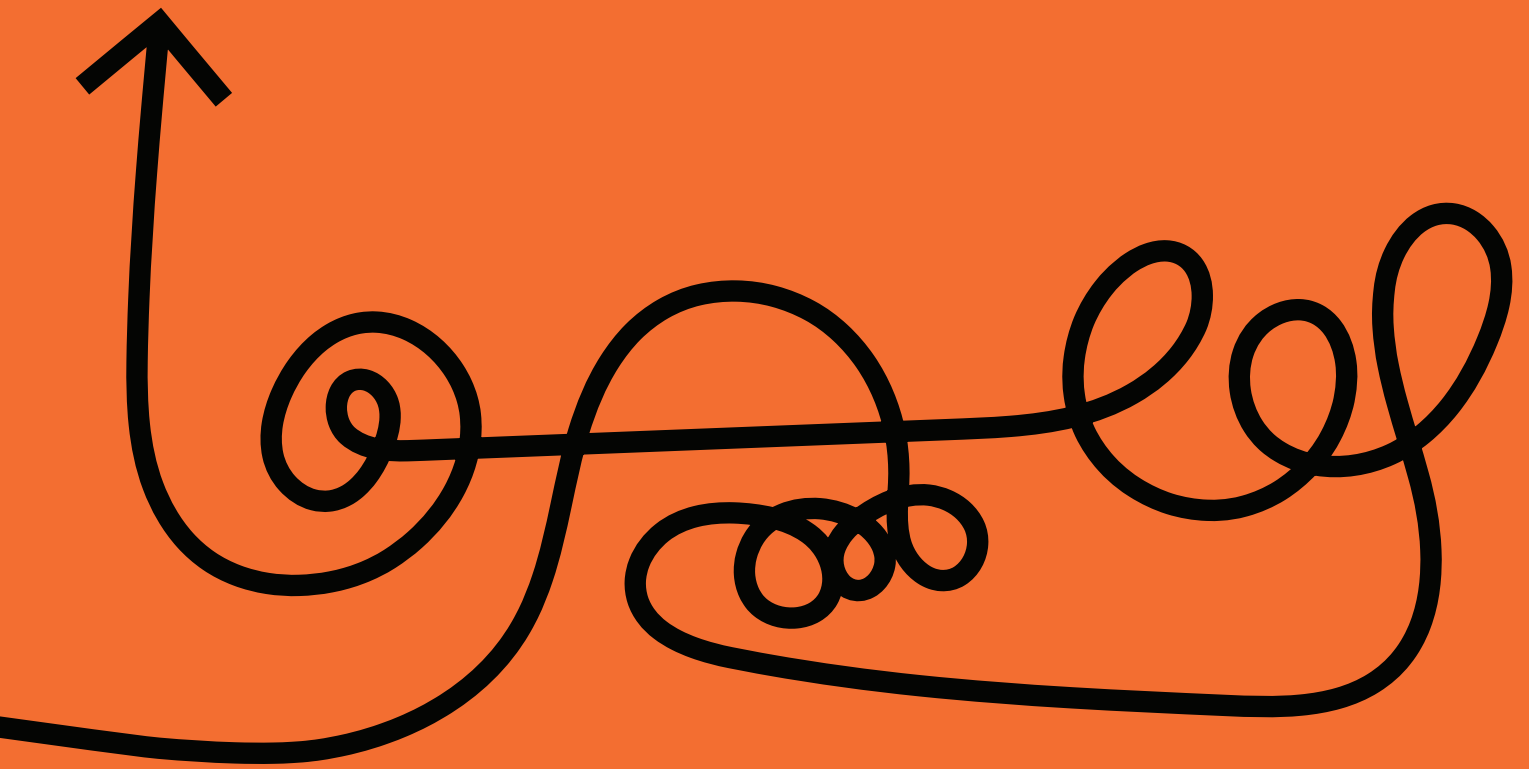

**Föräldrar i
utsatta områden
gillar det fria
skolvalet.**

Innehåll

Förord	2
Inledning	3
Undersökningen	4
Stor kunskap om det fria skolvalet: åtta av tio har valt	4
Nio av tio tycker det fria skolvalet är viktigt	7
Endast en procent tycker det är viktigast med elever med liknande bakgrund	8
Föräldrar som valt friskolor är mer nöjda med barnens skola	9
Friskoleföräldrar mer benägna än andra att rekommendera barnets skola	10
Avslutning	11

Förord

Valfriheten i skolan är föremål för en omfattande debatt. En aspekt som diskuteras flitigt är kopplingen till invandring och integration. Det görs bland annat gällande att stora grupper av befolkningen inte vill använda det fria skolvalet och att språkförbistring gör att de inte känner till det. Friskolemotståndarna driver även linjen att valfriheten bidrar till segregationen samt att stora grupper låter sina barn gå i skolor med konfessionell eller etnisk inriktning.

Förvånande nog har ingen tidigare frågat människor i utanförskapsområden om hur de ser på valfriheten i skolan. Almega kan nu därför presentera helt nya uppgifter som ifrågasätter argumentationen ovan. Resultaten visar att föräldrar i särskilt utsatta områden har en positiv uppfattning om friskolor och det fria skolvalet. Bland annat är det vanligare här än bland befolkningen i allmänhet att barnen går i en friskola. 19 procent av de svarande anger att deras barn går i en friskola, vilket kan jämföras med 15 procent av eleverna på riksnivå.

Dessutom ger undersökningen en bild av människor med god kunskap om och stort intresse för det fria skolvalet, vilket är positivt ur ett valfrihets- och egenmaktsperspektiv:

- Föräldrarna har god kunskap om valfriheten – och använder den:
 - Nio av tio känner till det fria skolvalet.
 - Åtta av tio har valt skola åt sina barn.
- Nio av tio tycker skolvalet är viktigt.
- Endast en av 100 anger att i valet av skola är det viktigast att det finns andra elever med liknande bakgrund som barnet; och
- Fyra av tio föräldrar med barn i friskolor tycker att barnets skola är mycket bra, mot endast tre av tio med barn i kommunal skola.

Almega kommer att fortsätta att stå upp för valfrihet och företagande i välfärden i allmänhet och i skolan i synnerhet. Det handlar om möjligheten för hundratusentals elever och föräldrar att vara med och påverka sina liv. Vi ser fram emot en diskussion som i högre utsträckning än idag är baserad på kunskap och fakta.

Rapporten är sammanställd och skriven av Fredrik Segerfeldt, näringspolitisk expert på Almega.

Andreas Åström, näringspolitisk chef

Inledning

Sedan valfriheten i skolan infördes på 1990-talet har antalet elever som väljer att gå i en fristående skola ökat successivt. Idag går drygt 384 000 barn och elever i en fristående förskola eller skola. Samtidigt är det en företeelse som är föremål för en omfattande debatt.

En av de aspekter av det fria skolvalet som diskuteras mest handlar om kopplingen till invandring och integration. Här har på senare år ett antal olika kritiska linjer utkristalliserats, som att människor i utanförskapsområden inte känner till det fria skolvalet, att de inte vill kunna välja skola, att valfriheten ökar segregationen och att många väljer skolor med konfessionell eller etnisk inriktning.

En del av denna debatt har en tendens dels att ifrågasätta viljan hos människor i utanförskapsområden att välja, dels att valfriheten främjar segregationen när föräldrar väljer skolor med konfessionell inriktning. Här återfinns alltså tre klassiska synsätt som ligger bakom motståndet mot valfrihet: Människor kan/vill inte välja, de som vill och kan välja väljer fel och dessutom får valfriheten för individen negativa konsekvenser för kollektivet.

Dessa argumentationslinjer har dessutom det gemensamt att de tar ett utifrånperspektiv och talar **om** människor som bor i utanförskapsområden i stället för att tala **med** dem. Vi har valt att göra tvärtom.

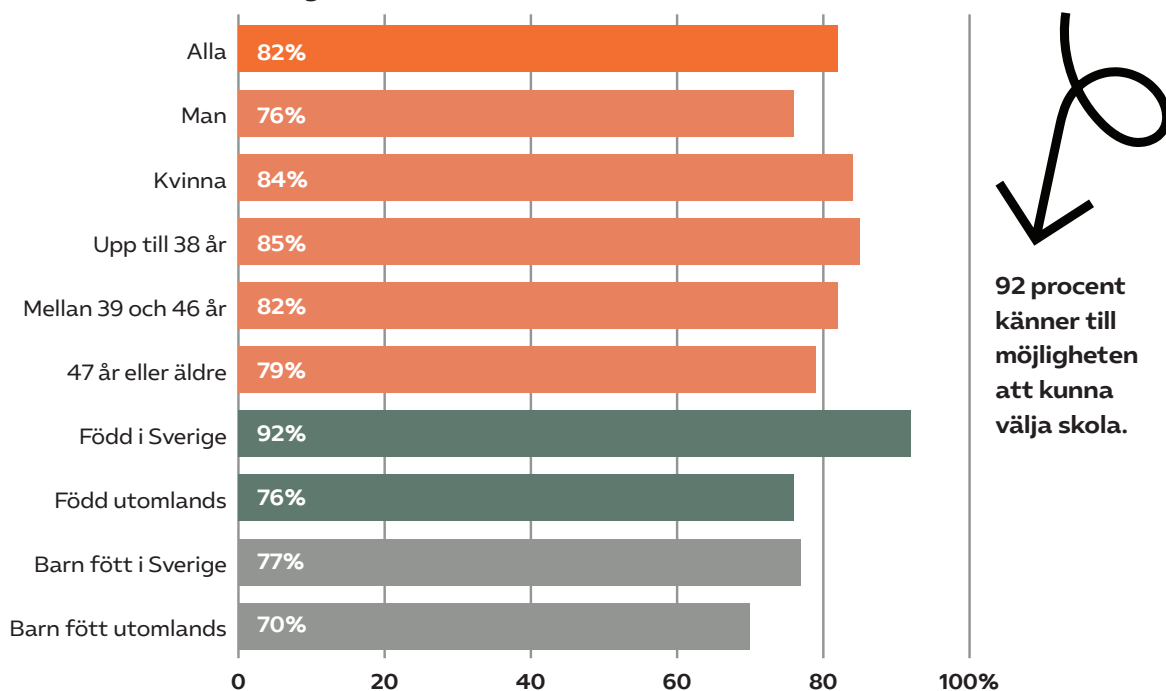
Undersökningen

Almega har låtit Demoskop fråga 500 föräldrar bosatta i 29 särskilt utsatta utanförskapsområden¹ runt om i Sverige och som har barn i grundskolan om vad de anser om valfrihet och kvalitet i skolan. Undersökningen gjordes under mars och april månad och en del intervjuer gjordes på arabiska för att garantera full förståelse. Den bild som framträder är en annan än den gängse, och den skiljer sig markant från de argumentationslinjer som beskrivs ovan.

Stor kunskap om det fria skolvalet: åtta av tio har valt

Det visar sig att en mycket stor majoritet av de svarande känner till att man har rätt och möjlighet att välja skola. Hela 92 procent av föräldrarna har denna kunskap. Dessutom uppger 82 procent att de har valt skola för sina barn. Det här är alltså människor som inte bara har kunskap om det fria skolvalet utan som även har använt valfriheten.

Har valt skola. Åtta av tio har valt skola till sitt barn. Att välja skola är vanligast bland föräldrar födda i Sverige.

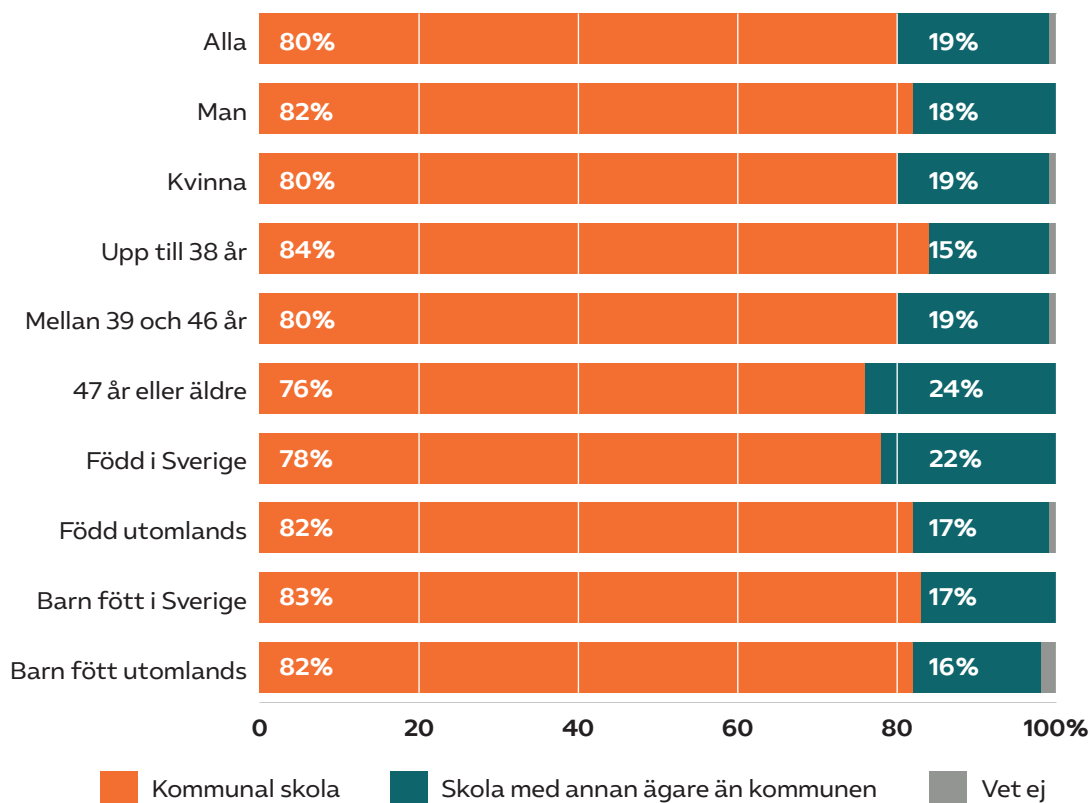

Fråga: Har du valt skola för ditt barn? Andel som svarat ja.

¹ Enligt polisens definition.

Denna bild bekräftas av att 19 procent uppger att de har valt att sätta sina barn i en friskola. Det är en högre siffra än för hela befolkningen, där endast 15 procent av grundskoleeleverna går i en friskola.²

Barn i kommunal skola eller friskola. Åtta av tio uppger att deras barn går i den kommunala skolan. Det förefaller något vanligare bland yngre föräldrar att välja friskolor. De demografiska skillnaderna är i övrigt små.

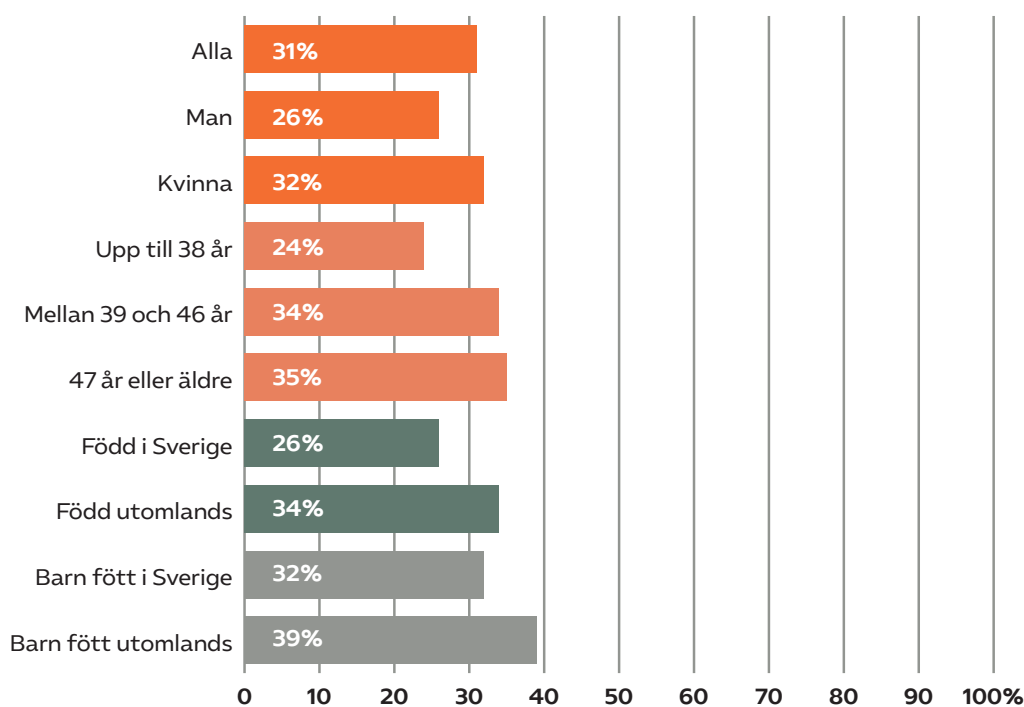

Fråga: Går ditt barn i den kommunala skolan eller i en friskola, det vill säga en skola med annan ägare än kommunen?

Dessutom anger 31 procent att de någon gång bytt skola åt sitt barn utan att flytta, vilket är precis vad valfriheten handlar om (se nästa sida).

² Fakta om friskolor 2021, https://www.friskola.se/app/uploads/2021/03/faktaomfriskolor_webb.pdf

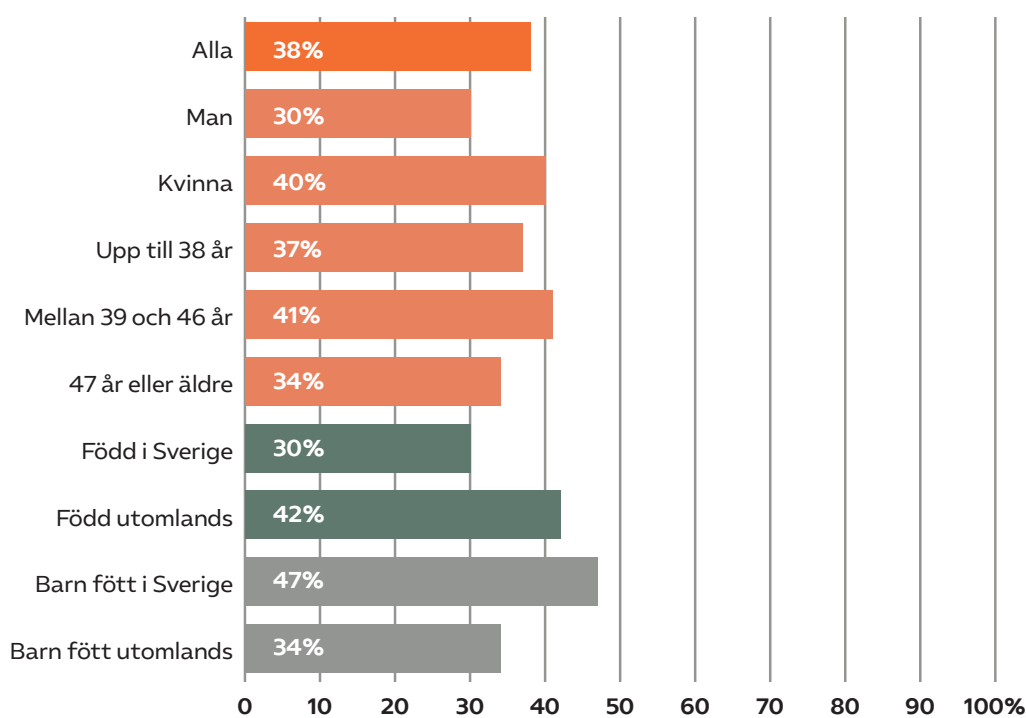
Har bytt skola. En av tre har någon gång bytt skola trots att de inte flyttat. Att byta skola har varit vanligast bland barn födda utomlands.

Fråga: Har du någon gång bytt skola för ditt barn trots att ni bott kvar på samma plats? Andel som svarat ja

Vidare anger 38 procent av föräldrarna att de någon gång har funderat på att byta skola för barnen.

Funderat på att byta skola för barnet. Fyra av tio har någon gång funderat på att byta skola för sitt barn. Vanligast avseende barn födda i Sverige.

Fråga: Har du funderat på att byta skola för ditt barn? Andel som svarat ja.

För att sammanfatta den delen av undersökningen som handlar om kunskapen om det fria skolvalet:

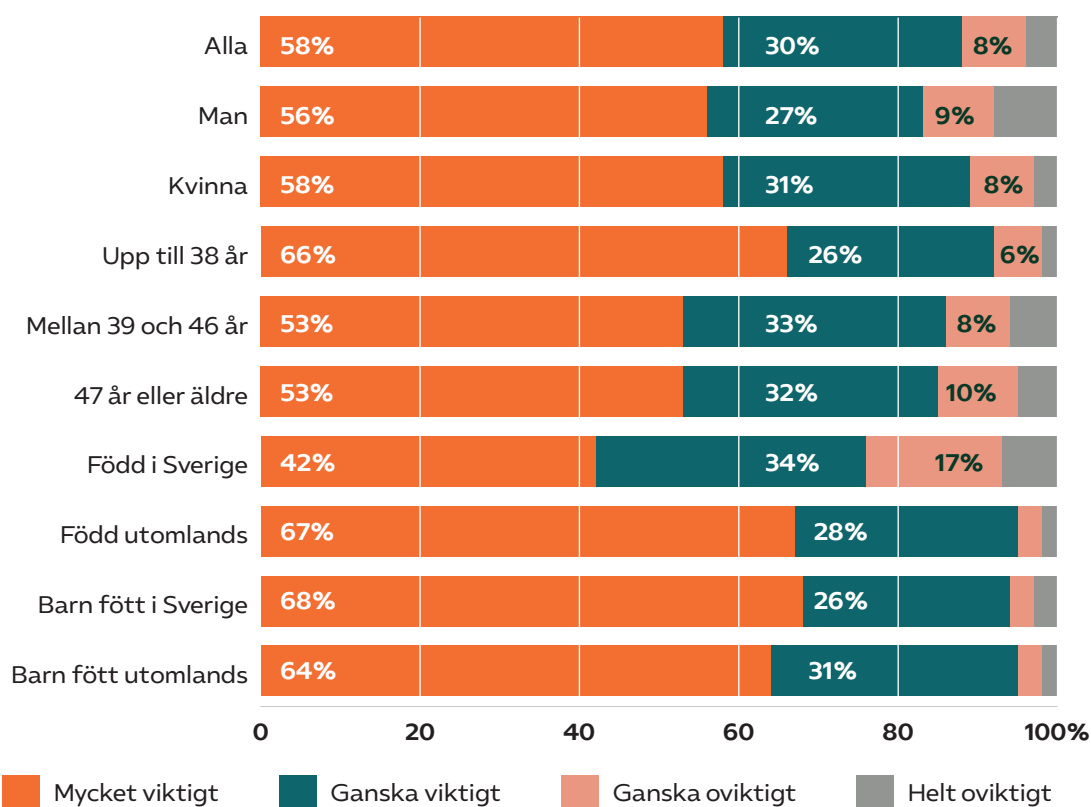
- Nio av tio känner till det fria skolvalet;
- Åtta av tio har valt skola åt sina barn;
- Fler föräldrar i särskilt utsatta områden har valt en friskola än bland befolkningen i stort;
- En av tre föräldrar har bytt skola åt sitt barn utan att flytta;
- Fyra av tio har funderat på att byta skola.

För föräldrar till barn i grundskolan i särskilt utsatta områden är valfriheten i skolan alltså något man känner till och använder.

Nio av tio tycker det fria skolvalet är viktigt

Inte bara känner föräldrarna i de särskilt utsatta områdena till och använder valfriheten i skolan. De anser också att denna frihet och rätt är viktig. Hela 88 procent tycker det är viktigt att kunna välja skola (58 procent tycker det är mycket viktigt och 30 procent ganska viktigt). Endast tolv procent tycker det är oviktigt. En överväldigande majoritet av föräldrarna lägger alltså stor vikt vid rätten till ett fritt skolval.

Vikten av att kunna välja skola. Att kunna välja skola uppfattas som viktigt av nio av tio. Valmöjligheten ses som särskilt viktig bland yngre föräldrar och bland de som har utländsk bakgrund.

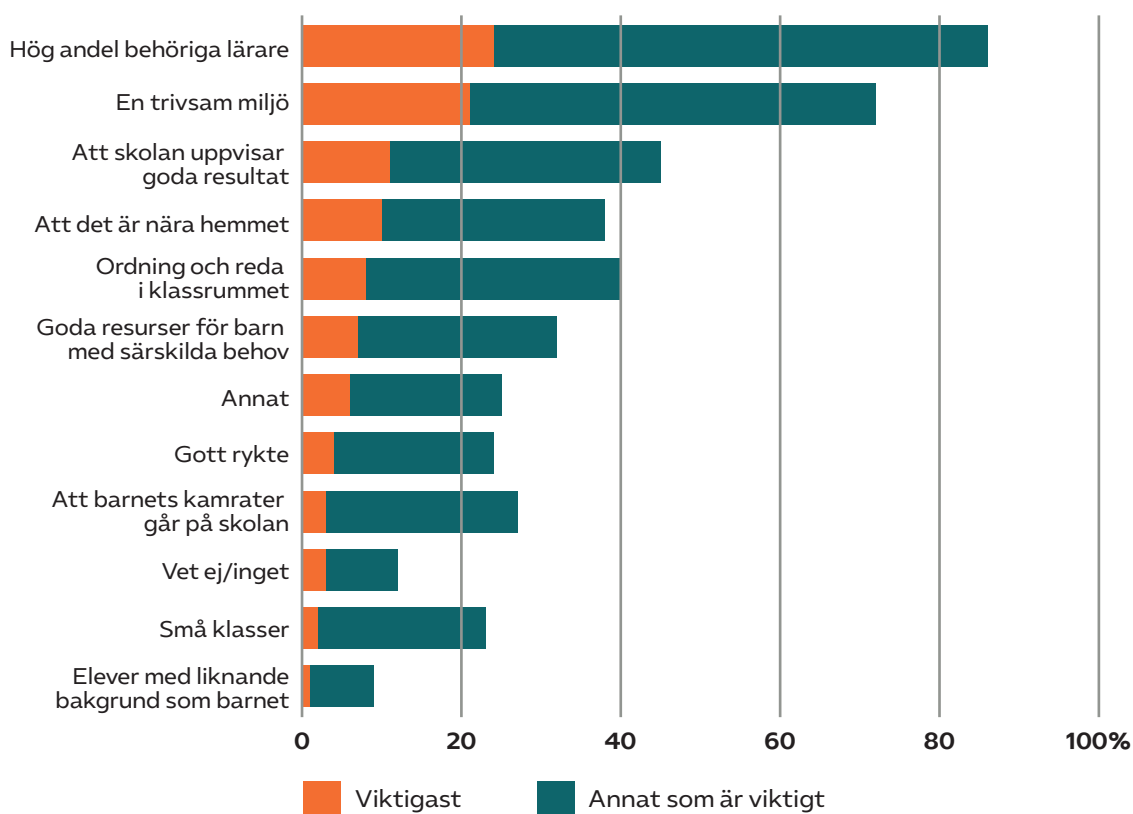

Fråga: Hur viktigt uppfattar du att det är att kunna välja skola? Är det...

Endast en procent tycker det är viktigast med elever med liknande bakgrund

Föräldrarna fick även svara på följande frågor: "Vad anser du är allra viktigast vid val av skola? Är det något annat som är särskilt viktigt för ditt val?" Endast en av hundra svarade att det allra viktigaste är att skolans elever har liknande bakgrund som det egna barnet. Tio andra faktorer hamnade före, som en hög andel behöriga lärare, en trivsamt miljö och att skolan uppvisar goda resultat. Dessa siffror rimmar illa med tanken på friskolesystemet som en avgörande faktor bakom ett självvalt, kulturellt betingat utanförskap.

Vad är viktigast vid val av skola? En majoritet anser att hög andel behöriga lärare och en trivsamt miljö är viktigt vid val av skola. Andra faktorer som ses som viktiga av nästan hälften är att skolan uppvisar goda resultat, att det är nära hemmet och iordning och reda i klassrummet.

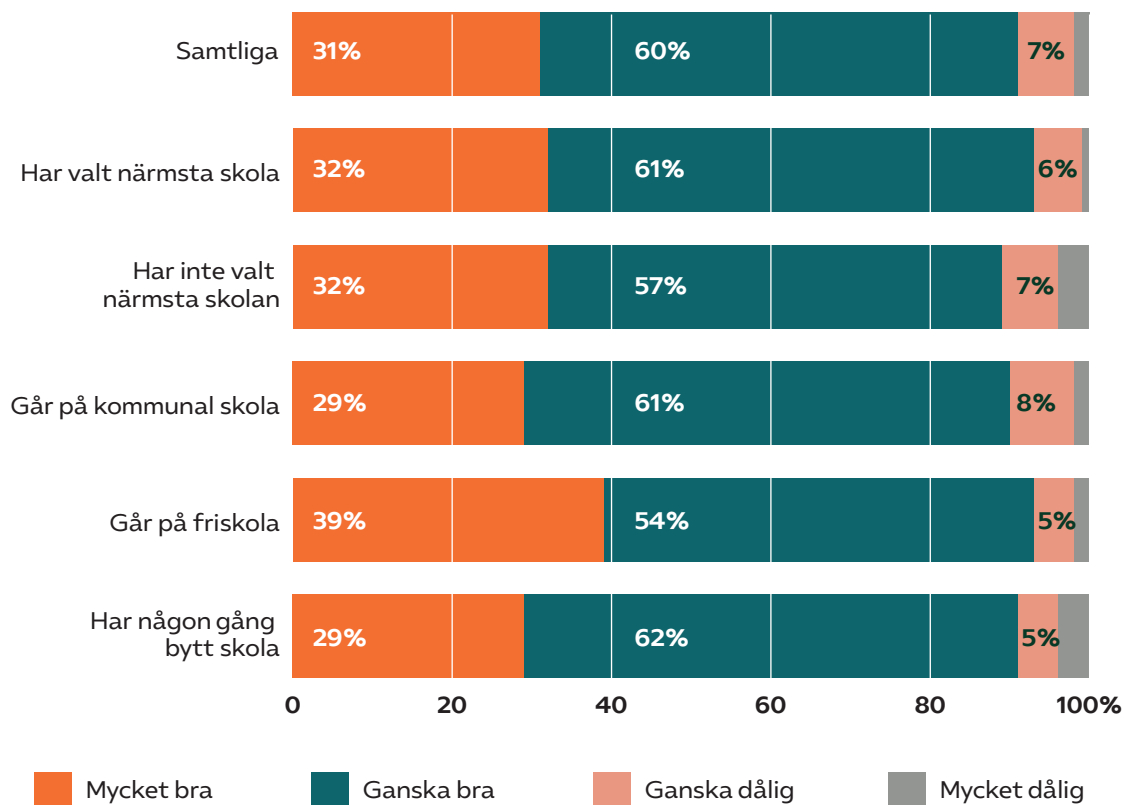

Fråga: Vad anser du är allra viktigast vid val av skola? + Är det något annat som är särskilt viktigt för ditt val? (flera svar möjliga)

Föräldrar som valt friskolor är mer nöjda med barnens skola

Fyra av tio föräldrar med barn i friskolor tycker att barnets skola är mycket bra, mot endast tre av tio bland de föräldrar vars barn går i kommunal skola.

Åsikt om kvaliteten på skolan där barnet går. De som valt en friskola tycker i större utsträckning att skolan är mycket bra.

Fråga: Hur bedömer du att kvaliteten är på den skola där ditt barn går? Är den...

Överlag är uppfattningen om den svenska skolan bland föräldrar i särskilt utsatta områden positiv. Sex av sju tycker den svenska skolan är bra. Tanken att denna uppfattning kan ha att göra med jämförelser med ursprungslandet stärks av att andelen som har positiva uppfattningar om den svenska skolan är större i den grupp där föräldern och barnet är födda utomlands. Samtidigt kan man tänka sig att de som har levt längre i Sverige i större utsträckning har påverkats av den negativa uppmärksamhet som skolan fått det senaste decenniet eller så.

Friskoleföräldrar mer benägna än andra att rekommendera barnets skola

92 procent av friskoleföräldrarna skulle rekommendera sitt barns skola, mot 82 procent bland de föräldrar vars barn går i kommunal skola. Här kan man även jämföra med Skolinspektions stora skolenkät från 2020, där 79 procent svarade att de skulle rekommendera sitt barns skola.

Åsikter om undervisningens kvalitet. Bland de som valt friskolor känner sig barnen tryggare, man är nöjdare, man skulle i större rekommendera skolan och man upplever att barnen har studiero i större utsträckning än i Skolenkäten 2020.

%	Referensvärde (Skolenkäten 2020)	Samtliga	Har valt närmsta skolan	Har inte valt närms- ta skolan	Går på kommunal skola	Går på friskola	Har någon gång bytt skola
Mitt barn känner sig tryggt i skolan	91	90	92	89	89	95	87
Mitt barn får den hjälp som hon/han behöver för att nå kunskapskraven	85	89	93	86	89	87	87
Jag är nöjd med mitt barns skola som helhet	84	88	90	90	88	92	88
Jag skulle rekommendera mitt barns skola	79	84	84	87	82	92	83
Jag upplever att mitt barn har studiero under lektionerna	63	81	83	84	80	86	82

Fråga: Hur ställer du dig till följande påståenden? Anser du att ...
Svarat stämmer helt och hållet eller stämmer ganska bra

Jämförelsen med Skolenkäten är illustrativ även ur andra perspektiv. Exempelvis upplever 86 procent av friskoleföräldrarna att barnet har studiero, mot endast 63 procent i Skolenkäten.

Avslutning

Almega välkomnar en debatt om den svenska skolan. Att stärka framtida generationers kunskaper är både viktigt för att samhället ska bestå av goda och välinformerade medborgare och avgörande för att vi ska ha en ekonomi med tillväxt och stigande välstånd. Det senare förutsätter att företagen får en bättre kompetensförsörjning än idag. Att förbättra skolresultaten och att bättre anpassa utbildningssystemen till näringslivets behov är således centralt för Sveriges framtid.

I stället för en diskussion om hur skolan kan bli bättre på att förmedla kunskap och förbereda barn och ungdomar för arbetslivet har vi fått en starkt ideologisk debatt om vinst och driftsform. Denna retoriska återvändsgränd tränger inte bara ut den nödvändiga diskussionen om högre kvalitet i skolan och relevans i utbildningen, den riskerar också leda till minskad egenmakt och inskränkt valfrihet för miljoner svenskar.

Att stödet för det fria skolvalet är starkt i befolkningen som helhet har länge varit väl känt. Nu vet vi att detta stöd är starkt även bland föräldrar i de särskilt utsatta områdena. Därmed borde vi kunna lämna diskussionen om valfrihet och driftsform bakom oss och i stället gå vidare till den så viktiga frågan om hur skolan kan bli bättre. Almega ser fram emot att vara en konstruktiv part i en sådan dialog.